

12. Хараберюш І.Ф. Сучасні проблеми використання спеціальної техніки в оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ / І.Ф. Хараберюш // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності – Донецький юридичний інститут МВС України: № 2 2009 р. – С. 237-245.

Перун С.В.

*викладач юридичних дисциплін,
Полтавський кооперативний технікум*

ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) [1] вніс суттєві зміни до існуючої системи заходів кримінального процесуального примусу. Не минули вони і таку важливу складову, як запобіжні заходи. Так, були включені нові запобіжні заходи, що можуть бути застосовані під час кримінального провадження: особисте зобов'язання, домашній арешт. Для вітчизняного кримінального процесуального законодавства особливої уваги заслуговує домашній арешт.

Законодавство багатьох держав світу передбачає застосування домашнього арешту як запобіжного заходу. Зокрема, він передбачений у таких країнах, як Білорусія, Казахстан, Латвія, Литва, Німеччина, Росія, Швеція та в багатьох інших. Однак, практика його застосування в цілому у порівнянні з іншими запобіжними заходами є не значною, що призводить до деяких ускладнень. Цей захід є одним з п'яти запобіжних заходів, передбачених кримінальним процесуальним законодавством і суворішим від нього є лише тримання під вартою. Домашній арешт доволі активно застосовується в нашій державі: згідно статистики він складає близько 20% від усіх обраних запобіжних заходів, при цьому у 90% випадків слідчі судді задовольняють клопотання правоохоронців про його застосування.

Відповідно до ст. 181 КПК України домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Точна адреса житла, а також час, протягом якого особа зобов'язана знаходитися вдома, визначається суддею в кожному окремому випадку і вказується у відповідній ухвалі. Особі може бути заборонено виходити з дому як цілодобово, так і протягом певного часу (наприклад в нічний час з 23.00 по 07.00). Житло, в якому здійснюється домашній арешт, не обов'язково має належати на праві власності саме підозрюваному. Це може бути будь-яке приміщення пристосоване для проживання, яке знаходиться в постійному чи тимчасовому володінні підозрюваного (наприклад, орендована квартира).

Жодних обмежень щодо занять, зустрічей, телефонних розмов, користування Інтернетом чи іншими засобами зв'язку тощо для особи, яка перебуває під домашнім арештом, законодавством не встановлено. Головним

обов'язком такої особи є перебування за місцем проживання у визначений судом час, при цьому чим вона буде займатися – значення немає.

Виконує ухвалу про обрання цього запобіжного заходу орган Національної поліції за місцем проживання підозрюваного (обвинуваченого), де особа ставиться на відповідний облік. Надалі, співробітники поліції здійснюють контроль за поведінкою особи, яка перебуває під домашнім арештом, та за дотриманням нею умов запобіжного заходу.

Міністерством внутрішніх справ України затверджена Інструкція про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту (№ 845 від 31.08.2013 р.) [2], яка разом з КПК України регулює порядок застосування цього запобіжного заходу.

Згідно зазначеної Інструкції співробітник поліції після обрання щодо особи запобіжного заходу для поставлення на облік і встановлення контролю негайно викликає її до органу Національної поліції або з'являється за місцем її проживання у випадку, якщо було застосовано цілодобовий домашній арешт.

Після цього, співробітник поліції роз'яснює сутність запобіжного заходу, обмежень й обов'язків, наслідки їх невиконання чи порушення, оголошує ухвалу судді про застосування запобіжного заходу та вручає її копію, а також попереджає про необхідність повідомляти чергову частину та співробітника поліції про наміри залишити житло в заборонений час (наприклад, у зв'язку з отриманням виклику до правоохоронного органу чи суду, відлучення з дозволу слідчого, прокурора або суду, хворобу, виникнення стихійного лиха тощо).

Крім того, здійснюється фотографування підозрюваного. У випадку, якщо в ухвалі судді передбачено носіння «електронного браслету» – здійснюється його одягання. Так, відповідно до ч. 1 ст. 195 КПК України, застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Міністерством внутрішніх справ України протягом трьох місяців з дня опублікування КПК України розроблене та прийняте положення про порядок застосування електронних засобів контролю [3].

Під час здійснення контролю співробітники поліції можуть відвідувати житло особи. Таке відвідування, як правило, проводиться вдень. За наявності у поліції інформації про порушення особою умов застосованого домашнього арешту відвідування її місця проживання може здійснюватися і в нічний час. У разі здійснення підозрюваним опору чи протидії такому відвідуванню, співробітник поліції може вживати заходи до їх подолання.

Періодичність відвідування визначається начальником органу Національної поліції, при цьому, якщо застосовано цілодобовий домашній арешт, відвідування місця проживання повинно здійснюватися не рідше одного разу на сім днів. Крім того, співробітники поліції під час здійснення контролю можуть телефонувати, вимагати від особи пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї обов'язків, отримувати від членів сім'ї підозрюваного чи інших осіб, які з ним проживають, за їх згодою пояснення з приводу поведінки підозрюваного, опитувати сусідів й інших осіб.

Також, вказані співробітники поліції можуть направляти письмові звернення до підприємств, установ, організацій з проханням про сприяння в здійсненні контролю за поведінкою підозрюваного.

Усі випадки повідомлення підозрюваним про вимушене порушення умов домашнього арешту (наприклад, виникнення за місцем проживання загрози його життю або здоров'ю в наслідок пожежі, аварії, стихійного лиха тощо або про його захворювання та розміщення на стаціонарне лікування) перевіряються. Якщо буде виявлений факт порушення особою умов домашнього арешту, він фіксується відповідним рапортом співробітника поліції, після чого відбираються письмові пояснення з цього приводу у підозрюваного, членів його сім'ї, сусідів або інших свідків події за їх згодою.

У разі відсутності підозрюваного за місцем проживання негайно повідомляється чергова частина Національної поліції та вживаються заходи щодо встановлення його місця перебування. Також, невідкладно усно через засоби зв'язку (а потім – письмово) інформується слідчий, прокурор, суд.

Порушення умов домашнього арешту може мати наслідком:

- 1) зміну запобіжного заходу на більш суворий (тримання під вартою);
- 2) покладення додаткових обов'язків на особу (наприклад, якщо ці обов'язки не були покладені раніше – застосування «електронного браслету», заборона відвідувати певні місця, зобов'язання здати на зберігання закордонний паспорт та навіть пройти курс лікування від алкогольної залежності і т. д.).

Зазначені наслідки не є «автоматичними». У кожному конкретному випадку порушення умов домашнього арешту слідчим і прокурором приймається рішення про те, чи є необхідність ініціювати настання цих наслідків. Крім того, якщо правоохоронці і вирішать звернутися до суду з відповідними клопотаннями, остаточне рішення має бути прийняте суддею, який в залежності від обставин може або їх задовольнити, або відмовити в їх задоволенні. Тримання особи під домашнім арештом може бути застосовано слідчим суддею (судом) на строк до двох місяців (тобто два місяці або менше). Проте, у разі необхідності цей строк в майбутньому може бути продовжений, знову ж таки, слідчим суддею (судом) за клопотанням прокурора. Загальний сукупний строк домашнього арешту під час досудового розслідування в рамках одного кримінального провадження не може перевищувати 6 місяців.

На мою думку, головна проблема зазначеного запобіжного заходу – це фінансування даного проекту, бо, як відомо, в Україні не достатнє фінансування у всіх галузях і постає питання: чи буде це достатньо фінансуватися, чи буде достатньо цих приладів, чи є такі кваліфіковані кадри, що будуть здійснювати постійний нагляд осіб під домашнім арештом. Хочу навести такий приклад: у Швеції здійснюється інтенсивний нагляд з застосуванням електронного моніторингу, який полягає у тому, що на особу, за якою встановлено нагляд, закріплюється манжет зі спеціальним передавачем, що направляє радіосигнали на комп'ютер. До комп'ютера внесено режим для кожного підозрюваного, обвинуваченого: навчання, робота, дім, маршрути пересування тощо. У випадку порушення спрацьовує сигналізація. Впровадження такої системи

спостереження в Швеції обійшлося в 20 млн. доларів. Також значні витрати потрібні на обслуговування такої системи.

Таким чином, можна зазначити, що домашній арешт як запобіжний захід є елементом гуманізації кримінального процесуального законодавства України і в сукупності з іншими елементами розбудовує шлях адаптації українського законодавства до норм і стандартів сучасних європейських країн.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Голос України. – 19.05.2012. – № 90-91.

2. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту: Наказ МВС України від 31.08.2013 № 845 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю: Наказ МВС України від 09.08.2012 № 696 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

Пономаренко В.С.

студентка,

Науковий керівник: Овсяннікова О.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУДОВІ НОВЕЛИ:

ЧОГО ЧЕКАТИ УКРАЇНІ ВІД РЕФОРМИ ПРАВОСУДДЯ

Закон України « Про судоустрій і статус суддів » набрав чинності 30 вересня 2016 року одночасно зі змінами до Конституції України щодо правосуддя.

Вказаний Закон, який істотно змінює структуру судової системи України, процедуру призначення, звільнення і притягнення до відповідальності суддів, має свої переваги та недоліки.

Важливими є положення Закону, які спрямовані на деполітизацію судової системи. Після набрання чинності Законом про судоустрій політичні органи уже не впливатимуть на суддівську кар'єру. Повноваження від Президента і Верховної Ради України щодо переведення, звільнення суддів, надання згоди на їх арешт і утримання під вартою перейдуть до Вищої ради правосуддя. Призначати суддів буде Президент України за поданням Вищої ради правосуддя.

Крім цього, Президент України позбавляється повноважень щодо утворення та ліквідації судів своїм указом.

Закон передбачає перехід до триланкової судової системи та визначає роль Верховного Суду в Україні як суду касаційної інстанції, а у певних